

які анімація може надати учням на уроках музичного мистецтва. Анімація дозволяє бачити та чути музику в новому світлі, розкриваючи перед школярами аспекти, які можуть бути складні для розуміння за допомогою лише слуху. Але вона відкриває можливості для стимулювання творчого мислення, вивчення історії музики та залучення до навчання.

Список використаних джерел:

1. Масол Л. М., Просіна О. В. Мистецтво: підручник інтегрованого курсу для 5-го класу. Видавничий дім «Освіта», 2022.
2. Онофрійчук Л.М. Формування естетико-комунікативної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. Вип. 42 / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін. Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2014. С. 236-240.
3. Швець І.Б. [Удосконалення процесу фахової підготовки вчителів музичного мистецтва](#). Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. Київ-Вінниця: Планер. 2015.
4. Анімація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Анімація>
5. Всеосвіта. Використання інтерактивних методів навчання на уроках музичного мистецтва. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-interaktivnih-metodiv-navcanna-na-urokah-muzicnogo-mistectva-83071.html>

ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Василевська-Скупа Л.П., кандидат педагогічних наук, доцент
Ковальова А.О., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»*

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

В умовах сьогодення перед мистецькою освітою постає важливе завдання виховання творчої особистості, здатної до пошуку нових прогресивних ідей, які забезпечують відбудову нашої держави, її культурний, економічний й технологічний розвиток. Адже появи на світ вічних культурних цінностей, здійсненню унікальних наукових відкриттів, які сприяють розвитку країни, людство завдячує лише яскравим творчим особистостям. Відомо, що мистецтво має надзвичайно великий потенціал для розвитку творчої індивідуальності. Саме на уроці музичного мистецтва засобами

ігрових технологій закладаються основи творчого розвитку молодших школярів. Гра допомагає дітям виявити свої задатки, розвиває їх бажання фантазувати, створювати нові пісні, музичні казки, нові прекрасні художні образи. Правильно організована гра може бути незамінним виховним інструментом для вчителів музичного мистецтва у розвитку творчих здібностей школярів.

Проблема використання гри в навчальному процесі відображена в багатьох дослідженнях. Вчені розробили теоретичні засади історичного походження гри, її сутності, психологічного механізму (О. Запорожець, Г. Гегель, І. Зязюн, М. Семашко, Т. Цвєлих, В. Терський, Л. Коваль, В. Барахсанов, С. Русова, В. Рибальський, Л. Фрідман, О. Газман, В. Караковський, Л. Куликова, В. Шмаков, Г. Селевко. та ін.) [11]. Про гру як метод навчання й виховання учнів, про виняткову цінність гри для дитини та необхідність її цілеспрямованого використання у навчальному процесі писали такі видатні педагоги, як А. Макаренко, В.Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Проблемі розробки й застосування гри в навчальному процесі та позакласній роботі присвятили свої праці П. Баєв, Л. Годзик, О. Дейч, І. Зеленецька, Г. Ляпіна, І. Марченко, Е. Печерська, П. Протас, О. Савченко та ін.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування питання розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій.

З історичних часів в Україні будь-які збори молоді завжди супроводжувалися різноманітною ігровою діяльністю, зокрема змаганнями в стрільбі з луків, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах та ковзанах. Народна педагогіка завжди передбачала важливу роль ігор у формуванні особистості дитини. Гра надавала дитині можливість виявити свій творчий позитивний потенціал, сприяла активності та розвивала мислення, викликаючи позитивні емоції. Гра дозволяє дитині зберегти свою суб'єктивну свободу. Під час гри діти мають можливість самотійно розподіляти ролі,

контролювати одне одного та стежити за точністю виконання завдань. Гра допомагає дитині виконувати ролі, враховуючи її власний досвід. Сьогодні гра виступає як школа соціальних відносин для кожної дитини. Під час гри дитина вивчає широкий спектр людських почуттів і взаємовідносин, вчиться розрізняти добро і зло. Завдяки грі формується здатність розрізняти свої особливості, визначати, як їх сприймають інші, і з'являється потреба пристосовувати свою поведінку до можливих реакцій інших.

Формування учня як самостійної, ініціативної та креативної особистості буде успішним, якщо вчитель піклується про це з першого уроку. Упродовж усього життя людина виконує різні соціальні ролі, призначені для неї у суспільстві. В дитинстві гра є основним видом діяльності, що допомагає дітям пізнавати світ.

Явище гри здавна привертало увагу вчених-філософів, психологів, педагогів, мистецтвознавців тощо.

У глибоку давнину дитячі ігри виникли як стихійне наслідування дій дорослих. В ігрових вправах і змаганнях підрастаюче покоління готувалося до праці, полювання, захисту країни від ворогів, дотримання норм поведінки, тобто гра мала важливі соціальні функції.

Гра практично з перших моментів свого виникнення виступає як форма навчання, як первинна школа відтворення реальних практичних ситуацій з метою їх освоєння. Ще в древніх Афінах (VI-IV століття до н. е.) практика організованого виховання та навчання проводилася за принципом змагання (агоністики). Діти, підлітки, юнаки постійно змагалися в гімнастиці, танцях, музиці, словесних суперечках, самостверджуючись і відшліфовуючи свої найкращі якості. Тоді ж зародилися військові ігри - маневри, штабні навчання, розігрування «боїв». У X столітті у школах серед методів навчання також популярні були змагання школярів у риториці. Рутинне навчання виглядало так: вчитель читав, давав зразки тлумачення, відповідав на питання,

організовував дискусії. Учні вчилися цитувати напам'ять, робити переказ, коментар, опис (екфрасис), імпровізації.

Ще давньогрецькі натурфілософи (Арістотель, Сократ) обґрунтували значення активного і самостійного оволодіння дитиною знаннями, яке відбувається у процесі гри. Платон першим почав розглядати дитячі ігри як засіб підвищення ефективності навчання, пізнавальної активності учнів, формування у них соціальних якостей і бажання систематично трудитися [2, с. 7].

У XVI-XVII століттях Ян Амос Каменський (1592-1670) пропонував усі «школи-каторги», «школи-майстерні» перетворити в місця ігор. Будь-яка школа, на його думку, може стати універсальною грою і треба все здійснювати в іграх і змаганні, узгоджуючи їх з віком у школі дитинства, отрочтва, юності і т.ін. Дж. Локк рекомендував використовувати ігрові форми навчання. Ж.-Ж. Руссо, ставлячи завдання громадянського виховання людини, пропонував програму педагогічних заходів: суспільно корисна праця, спільні ігри, свята. Як педагогічне явище гру одним з перших класифікував Ф. Фребеля, теорія гри була основою його педагогічної теорії. Помітивши дидактичність гри, він довів, що гра здатна вирішувати завдання навчання дитини, давати йому уявлення про форму, колір, величину, допомагати оволодівати культурою руху. Подальший розвиток ігрових форм навчання та їх вивчення показало, що за допомогою гри вирішуються практично всі педагогічні завдання.

У Західній Європі в епоху Відродження і реформації до використання принципів ігрового навчання закликали Т. Компанелла і Ф. Рабле. Вони хотіли, щоб діти без праці і як би граючи, знайомилися з усіма науками [2, с. 8].

Також ми звертаємось до витоків саме наших предків, згадуємо народну педагогіку. Термін «народна педагогія (педагогіка)» в науковий обіг впровадили К. Ушинський та О. Духнович.

У вступному слові до «Народної педагогії» О. Духнович писав: «Людину представляють: натура, наука і звичай; природну схильність одержує людина від самої природи, що складає її характер, але науки і звичаї дають вправи і настанови або виховання» [3], а найкращий метод для виховання це, звичайно, гра. Саме тому ми маємо розвивати ігрові технології особливо у сучасний, важкий час. Далі нам і нашим нащадкам потрібно підіймати країну з руїн, а для цього нам потрібне здорове і розумне покоління.

Ігрові технології використовуються на уроках музичного мистецтва повсякчас. Для розвитку творчих здібностей молодших школярів ми на уроках запроваджуємо безліч цікавих різноманітних ігор.

Сучасні програми з музичного мистецтва передбачають різноманітність ігрових форм і прийомів активізації процесу музичного виховання, оскільки музичний репертуар та початкові відомості про музику, яку отримують школярі, надзвичайно близькі і спираються на дитячий життєвий та музичний досвід [7, с. 37].

На думку науковців, розвиток звуковисотного слуху у першокласників починається з розпізнання високих і низьких звуків. Для цього можна використовувати гру-загадку «**Вгору-вниз**». Якщо діти почули високі звуки – підіймають руки вгору, низькі – опускають вниз, середні – тримають руки на рівні грудей. Хто помилився, той програв [4, с. 28]. Метою цієї гри є розпізнавання високих і низьких звуків.

Водночас з метою розвитку звуковисотного слуху можна запропонувати гру «**Пташечка**». Вчитель розповідає: «Одного разу маленьке пташеня, спурхнувши з гнізда, полетіло високо вгору і сіло на верхівку дерева (вчитель грає арпеджіо вгору). Пташка-мама побачила і злякалася, що її дитина може впасти і звеліла негайно спускатися. Музика зараз підкаже вам, послухалося пташеня чи ні» (вчитель грає арпеджіо вгору чи вниз). Рухами рук діти передають напрямок мелодії.

Метою музично-дидактичної гри «**Живий рояль**» є закріпити поняття про звуковисотне співвідношення нот, розвивати ладове відчуття. Учитель розподіляє учнів на групи і доручає їм роль «живого рояля». Учитель виконує роль диригента. Перед початком гри педагог налаштовує учнів на певний лад, тональність, надає зразок виконання мажорної чи мінорної гами, тризвука від певного звука. Після цього учасники гри запам'ятовують дані звуки і за командою вчителя правильно і своєчасно їх відтворюють.

З метою розвитку творчих здібностей і музичного слуху на основі відчуття звуків певної висоти слід запропонувати гру «**Запитання – відповідь**». Так, учитель проспівує нескладне мелодійне запитання на одній висоті. Завдання учня – проспівати на цій же висоті повну відповідь, імпровізуючи мелодійний розвиток.

Доцільною є музично-дидактична гра «**Продовжуй пісню**», одним із завдань якої є пригадування дітьми вивченого пісенного репертуару та виконання вже знайомих пісень. Учитель має починати співати пісню, а учні повинні її самостійно продовжувати.

Разом з тим, музично-дидактична гра «**Відлуння**» сприяє розвитку творчих та виконавських здібностей. Учитель співає короткі мелодії та окремі звуки та мелодії, а учні мають повторювати за вчителем (канonom) імітуючи відлуння. Подібною є гра «**Гірські відлуння**», в процесі якої діти навчаються співати канonom, використовуючи динамічні відтінки. Так, кожен ряд учнів повторює за вчителем слово із поступовим, але добре відчутним зростанням або зі спадом динаміки. Промовляння слів дає змогу краще відчутти та уявити гірське безмежжя, простір, далечінь. Учням пропонується промовити і проспівати із гірським відлунням з поступовим зменшенням динаміки: ff, mf, p, ppp. :

Що у лісі? Клиn, клиn, клиn...

Що за лісом? Полиn, полиn, полиn...

Що у воді? Лин, лин, лин...

Що над водою? Млин, млин, млин...[1].

Отже, під час проведення цих різноманітних ігор на уроках музичного мистецтва діти мають можливість отримати безліч яскравих емоцій, розвивати музичні та творчі здібності, які в майбутньому будуть необхідними для генерування творчих ідей в багатьох сферах їхньої професійної діяльності. Адже зрозуміло, що для відбудови нашої квітучої непереможної України потрібне патріотичне і креативне підростаюче покоління.

Список використаних джерел:

1. Аристова Л. Використання навчально-методичного комплексу "Музичне мистецтво" в естетичному вихованні молодших школярів : [1-2-й класи ЗОШ] / Л. Аристова // Мистецтво та освіта. - 2013. - № 3. - С. 10-13.
2. Бойко О.О.; Ковальова О.О. Розвиток творчості і активності учнів через використання ігрової діяльності на уроках музичного мистецтва / Бердичів-Житомир, 2017.
3. Духнович А. В Народна Педагогія на користь училищ та вчителів сільських. Ч.1. Педагогіка загальна, — Львів, 1857. — С. 3.
4. Завалко К. В. Основи інноваційної діяльності вчителя музики : навч.-метод. посіб. / К. В. Завалко. - Черкаси : Черкас. ЦНП, 2013. - 211 с.
5. Лященко І. С. Взаємодія масової та елітарної культури в музичній освіті. Музична освіта: філософський, мистецтвознавчий та педагогічний наголоси : монографія / за ред. Н. А. Овчаренко, Я. В. Шрамка. Кривий Ріг, 2018. С. 30–51.
6. Масол Л. М. Загальна Мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
7. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл. Музика: 1-4 класи / Авт. кол.: О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебникова, З. Бервецький. - К.: Перун, 1996. - 128 с.
8. Проців Л. Й. Музична педагогіка в Україні: зустрічі в історії. Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі : науковий журнал. 2017. № 2. С. 73–78.
9. Семенюк О. В. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках музичного мистецтва / О. В. Семенюк // Мистецтво в школі (Музика. Образотворче мистецтво. Художня культура). - 2012. - № 1.
10. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. - Вибрані твори у 5 т. К.: Рад.Школа. 1977. - Т.3 С. 95.
11. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/2938/1/Shcherban.pdf>